

N. A. JEMELJANOV

VIIMEINEN KERTA MAANALAISUUDESSA

Siitä, että Lenin matkustaa Suomesta Venäjälle, saivat Systerpekin työläiset tietää huhtikuun 2 (15) päivänä. Ja 3 (16) päivänä saimme aikaan sen, että käyttöömmme annettiin muutamia avovaunuja. Niissä lähdimmekin Valkeasaaren asemalle Vladimir Iljitšiä vastaan. Leniniä vastaan saapui myös Pietarin työläisten valtuusto.

Matkustajajuna saapui hitaasti asemalle. Vaunusilloilla seisoivat ihmisiä. Harvat tiesivät minkälainen Lenin on ulkonäöltään, mutta kun hän tuli ulos vaunusta, niin hänet heti tunnettiin.

Raikui „hurraa”. Lakit lensivät ilmaan. Väkijoukosta kuului: „Iljitš! Meidän Iljitšimme!”

Vladimir Iljitš kannettiin käsillä asemahuoneeseen. Siellä hän piti puheen. Hän puhui lyhyesti, selvin sanoin siitä, että tsaarin kukistamisen jälkeen valtaan on jäänyt porvaristo ja että työläisten on otettava valta omiin käsiinsä.

Jälleen raikui „hurraa”.

Juna lähti. En voinut silloin ajatellakaan, että pian tutustun Vladimir Iljitšiin läheisesti ja vieläpä tulen jonkun aikaa elämäänkin hänen lähellään.

Heinäkuun päivien jälkeen Väliaikainen hallitus julisti Leninin lainsuojattomaksi. Kerenski lupasi suuret rahat hänen ilmiantamisestaan. Vladimir Iljitšin piti noina päivinä piileskellä työläisten luona. Asunnossa, missä hän eli aikaisemmin, tehtiin useita kertoja perinpohjaisia kotitarkastuksia.

Pietarissa olo tuli Vladimir Iljitšille päivä päivältä yhä vaarallisemmaksi. Puolueen Keskuskomitea päätti piilottaa Leninin turvallisempaan paikkaan: piti suojella Leniniä hinnalla millä hyvänsä.

Asuin erillisessä talossa Razlivin asemalla. Luokseni saapui Keskuskomitean valtuutettu, johon olin tutustunut hyvin Systerpekin tehtaalla. Hän sanoi:

— Toveri Jemeljanov, Keskuskomitea on antanut tehtäväkseen kätkeä Leninin.

— Olen sangen iloinen,— vastasin minä.

Mutta minut valtasi heti levottomuus, jonka aiheutti vastuuntunto: suojella Leniniä! Sain:

— Kätken kyllä, mutta en tiedä vielä miten.

— Harkitse sitä tarkoin.

Valtuutettu lähti. Puhuin asiasta vaimoni kanssa. Hänkin oli puolueen jäsen. Leninin kätkeminen taloomme oli vaarallista. Ympäristössä oli asukkaita kesähuviloissa. Melkein yht'aikaa meille tuli ajatus: Razlivin asukkaat palkkasivat usein suomalaisia niittämään heinää järven takaa. Päätimme, että palkatun heinämiehen nimellä majoitamme Iljitšin risumajaan järven taakse.

Seuraavana päivänä saapui Keskuskomitean valtuutettu. Esitin hänelle suunnitelmani.

— Nokkelasti keksitty! — myönsi hän.

Pian hän kävi jälleen luonani ja tiedotti, että Keskuskomitea on hyväksynyt ehdotukseni. Heräsi kysymys, miten voitaisiin vaarattomimmin kuljettaa Lenin Pietarista Razliviin.

— Parasta on matkustaa junalla, joka kulkee kello kaksi yöllä, — ehdotin minä. — Siinä matkustaa tavallisesti sekavaa väkeä, joka on ollut juopottelemassa myöhään yöhön. Junaa nimitetäänkin „humalaisten junaksi”. Siinä matkustaminen on vaarattominta.

Sovimme myös muista yksityiskohdista. Illalla heinäkuun 11 (24) päivänä matkustin Pietariin. Primorskin pääteasema Pietarissa oli silloin Uudessa kylässä. Ostin ennakkolta kolme lippua. Odotussalissa ja asemalaiturilla oli paljon sotilaskarkureita, he saattoivat aiheuttaa ajojahdin. Päätin viedä Leninin portin kautta, josta kuljetettiin tavaroita. Piti ryömiä radalla seisovan tavarajunan alitse, mutta sen sijaan sitä tietä pääsi junaan vaarattomimmin.

Sovittuna aikana kohtasin V. I. Leninin sekä häntä saattaneet J. V. Stalinin ja S. J. Allilujevin Ison Nevkan luona.

Vladimir Iljitš kuiskasi minulle:

— Menkää edellä, näyttäkää tietä.

Johdatin heidät aikaisemmin valitsemaani tietä junalle. Toverit yhdellä silmäyksellä hyvästelivät Leniniä, ja pian juna lähti liikkeelle. Iljitš istahti vaunun portaille. Tulin levottomaksi.

— Noinhan voitte pudota.

— Istahdin tähän tahallani, — vastasi hän. — Jos jotain tapahtuu, niin hyppään junasta.

Talolleni oli vain viiden minuutin kävelymatka Razlivin asemalta. Matkalla Vladimir Iljitš kysäisi, mikä on vaimoni nimi.

— Nadežda Kondratjevna.

Tulimme talon luo. Menimme sisään. Lenin tervehti vaimoani ja sanoi:

— Nadežda Kondratjevna, pyydän teitä, älkää puhuko minusta kenellekään. Ei kenellekään! Älkää puolustelko minua keskusteluissa, älkääkään yleensä puhuko minusta...

Vaimoni vakuutti Leninille, että hän tietää konspiraatiosäännöt ja lapset myös tietävät. Lenin kysyi, montako lasta minulla on.

— Seitsemän.

Hän sai tietää jokaisen nimen ja tutustui heihin.

Keittiöstä veivät portaat ullakolle, missä säilytettiin heiniä. Asetin sinne pöydän ja tuolin. Nukkumasija Vladimir Iljitšille laitettiin tuoksuville heinille. Siellä olo vielä miellytti Leniniä, mutta tilanne oli rauhaton. Huvila-asukkaat ja naapurit olivat uteliasta väkeä. Sananlasku sanoo, ettei vahinko tule kello kaulassa! Piti kiirehtiä Leninin majoittamista järven taa, mutta sitä varten piti vuokrata heinämaa, tehdä risumaja, viedä sinne kaikki tarvittava — sanalla sanoen, piti valmistautua niin, ettei kenelläkään olisi nokan koputtamista. Kulutin siihen muutamia päiviä. Leninin luona kävi Keskuskomitean jäseniä. Ensimmäisen kerran vaimoni — olin itse järven takana — ei halunnut päästää heitä Leninin luo, koska ei tuntenut ulkonäöltä kahta saapunutta toveria. Myöhemmin asetettiin tunnussana.

Kun kaikki järven takana oli valmista vietiin Iljitš veneellä järven yli, ja hän ryhtyi asumaan risumajassa. Se oli melko kömpelö rakennelma oksista, jotka oli peitetty heinillä, se oli tehty sille paikalle, mihin on nyt pystytetty Leninille graniittinen muistomerkki „Risumaja”. Taiteilijat maalaavat joskus Vladimir Iljitšin istumassa kannolla risumajan luona. Todellisuudessa ei ollut aivan niin. Raivasin Leninille työskentelyä varten risumajan vieressä olevaan tiheään pensaikkoon pienen aukeaman, joka muistutti huvimajaa elävistä pensaista. Kantoa ei siellä ollut. Oli vain pölkkyy, joka palveli istuimena. Risumajan luo oli tehty keittopaikka, ja siellä riippui seipään varassa kattila.

Kovin kiusasivat hyttyset, varsinkin yöllä. Niiltä ei voinut mitenkään piiloutua. Mutta se oli siedettävä. Ruuan ja sanomalehdet toi veneellä vaimoni tai poikani. Lehtiä Vladimir Iljitš sai paljon: kaikki ne, joita silloin ilmestyi. Ettei lehtien ostaminen suuressa määrin olisi herättänyt huomiota, oli poikien kesken määritetty, kenen piti mitäkin lehtiä hankkia.

Muistan, että lehdissä oli uutisia, joissa kerrottiin, miten Lenin oli paennut ulkomaille: oli mainintoja sekä vedenalaisista veneistä että ilmalaiivoista. Totta oli vain se, että vesiteitse, mutta ei vedenalaisella vaan tavallisella, parihankaisella soutuveneellä

suoritettiin tuo matka. Lukiessaan noita uutisia Vladimir Iljitš nauroi sydämestään ja nimitti porvarillisia kynäniekkoja „aika narreiksi”.

Lenin työskenteli hyvin paljon — luki ja kirjoitti. Hänen luonaan kävi usein tovereita. Stalin kävi kaksi kertaa, Ordžonikidze useampia kertoja. Vladimir Iljitšin luona kävivät myös Dzierżyński ja Sverdlov. Vaatimaton risumaja Razlivin rannalla oli todellinen vallankumouksen päämaja.

Aika kului. Saapui syksy. Sateita oli yhä tiheämmin.

Ilma kävi vähitellen viileämmäksi. Vaimoni toi kotoa melkein kaikki lämpimät vaatteet, muttei sekään pelastanut meitä kylmältä ja kosteudelta. Ja sitä paitsi alkoi levitä kaikenlaisia huhuja: Lenin piilottelee muka viilarina Systerpekin tehtaalla, Lenin on kätkeytynyt kylpylään, ja muita sentapaisia.

Vladimir Iljitšille piti etsiä uusi, luotettavampi ja vaarattomampi oleskelupaikka. Keskuskomitea päätti siirtää Leninin Suomeen.

Raivolassa asuvilla Systerpekin tehtaan työläisillä oli matkaluvat, joilla pääsi rajan yli. Keksintöjen alalla työskentelevänä, Neuvoston edustajana ja vanhimman virkaa hoitavana oli minulla lupa käydä tehtaan johtajan Dmitrijevskin työhuoneessa. Huomasin hänen pöydällään valmiiksi allekirjoitettuja matkalupia. Tulin tavallista aikaisemmin. Tunsin hyvin vahtimiehen. Otin johtajan pöydältä viisi matkalupaa ja toin ne Leninille. Hän valitsi yhden, jossa oli sukunimi Ivanov. Vladimir Iljitšin kasvot maalattiin ihovärillä, päähän pantiin peruukki. Saapui toveri D. I. Leštšenko ja valokuvasi hänet. Onnistuttiin saamaan Systerpekin sotilaskomissariaatin alkuperäinen leimasin. Leima pantiin V. I. Leninin valokuvaan siten, että valokuvaan pantu leiman puolisko osui yhteen leiman toisen puoliskon kanssa, joka oli K. P. Ivanovin todistuksessa.

Matkalupa annettiin Leninille. Hän katseli sitä joka puolelta, siinä ei ollut mitään moittimista.

— Hyvä on! Aika poikia!

Nyt piti päästä vielä metsää pitkin Suomen rautatielle, sitten Iljitš piti viedä junalla Pietariin ja lähettää sieltä muka lämmittäjänä Suomeen. Se annettiin suomalaisten bolševikkien tehtäväksi.

Sinä päivänä, jolloin Iljitšin piti matkustaa Pietariin, odotimme erään toverin tuloa Keskuskomiteasta. Pensaiden takaa oli tulossa mies.

— Kuka sieltä tulee? — kysyi Iljitš.

— Naapuri,— sanoin minä.

— Mitä varten?

— Varmaankin palkatakseen teidät niittämään. Teillähän on niin mainio heinäsuova.

Naapuri tuli luoksemme ja tervehti.

— Kuka sinulle on niittänyt?

— Suomalainen.

— Puhuuko hän venäjää?

— Ei.

— Lähtisikö hän minulle työhön?

— Ei, älä pyydäkään.

— Sääli. Itse sairastelen eikä poikakaan voi tehdä työtä. On löydettävä niittäjä...

Naapuri meni. Iljitš nousi ja sanoi tavanomaisella leikkillisyydellä:

— Kiitos, Nikolai Aleksandrovitš, ettette antanut minua päiväläiseksi!

Illalla Vladimir Iljitš, minä ja häntä hakemaan tulleet toverit lähdimme jalkasin metsän läpi Suomen rautatielle. Oli pimeä. Saavuimme Dibunan asemalle, istahdimme penkille. Lenin, joka noudatti tarkoin konspiraatiosääntöjä, oli tälläkin kertaa uskollinen itselleen. Hän nousi heti ja sanoi:

— Istukaa te tässä, minä menen ja piilotaudun pensaikkoon.

Tuo varovaisuus ei suinkaan ollut haitaksi. Heti kun Lenin oli ehtinyt mennä, tuli asemahuoneesta ulos mies sapeli kupeella. Tarkastellen laituria hän suuntasi askeleensa luoksemme:

— Henkilötodistuksenne?

Tovereilla oli suomalaiset passit.

— Entä sinun todistuksesi? — kysyi hän minulta.

— Vain Systerpekin tehtaan työläisen numero.

— Miksi olet täällä näin myöhään?

— Miksikö? Tulin asialle. Täällähän on minun heinämaani.

Jäin yöksi. Alkoi janottaa. Tulin asemalle juomaan. Kysyin näiltä suomalaisilta, he eivät mitään vastanneet.

Minä jo älysin, että hän oli vastavakoilu-upseeri, ja käsitin, mikä vaara uhkasi Leniniä. „Minun syytäni ja minun huolimattomuuttani, etten edeltäkäsän tarkastanut asemaa”,— ajattelin ja päätin keinolla millä hyvänsä saada vedetyksi upseerin huomion pois Pietariin menevästä junasta.

— Lähde mukaani! — komensi upseeri.

— Miksi minun pitäisi lähteä?

— Lähde! — hän tarttui käteeni.

Huoneessa oli paljon kivääreillä aseistettuja siviilihenkilöitä ja kymnaasilaisia.

Upseeri istuutui pöydän taa. Minä myös heittäydyin huolimattoman rennosti istumaan.

— Sano kuka olet?

— Olen Systerpekin tehtaan työläinen.

— Työläinenkö? Mutta kuinka käyttäydyt! Ylös! Tarkastakaa hänet!

Matkalla Lenin oli antanut minulle erään pietarilaisen toverin edustajankortin asianomaiselle luovuttamista varten. En ehtinyt heittää pois korttia.

— Sinähän olet bolševikki!

— Ei tämä kortti ole minun. Asun ja teen työtä Systerpekissä.

— Arvoitus... Montako vuotta olet ollut tehtaalla työssä?

— Kolmekymmentä vuotta.

— Silloin sinun pitää tuntea koko päällystö. Luettele sukunimet.

Luettelin kaikki, vieläpä virkamiehetkin, mutta kellon viisari kääntyi kovin hitaasti. Päätin jo lyödä upseeria aiheuttaakseni skandaalin, olisi tullut mylläkkä ja olisin voittanut aikaa. Mutta sattuma pelasti minut.

Upseeri kysyi äkkiä:

— Kuka on tehtaan vanhin lääkäri?

— Gretš. Siinä sitä vasta on lahjustenottaja!

Upseeri ponnahti vihan vimmassa pystyyn.

— Kuinka uskallat, kelvoton, loukata setääni!

Juna tuli. Siitä tiedotettiin upseerille. Mutta hän ei kiinnittänyt siihen mitään huomiota. Istuutui jälleen, alkoi kirjoittaa ja sähisi minulle: „Minä sinut ammun!”

Ovea raotettiin, ja tunsin raosta toverin kasvot. Siis Iljitš on nähtävästi jo junassa!

Sillä aikaa kun upseeri kirjoitti, tuli toinen juna Pietarista päin. Revolverinpiipun edessä minut vietiin laiturille ja teljettiin vaunuun. Päätin olla hyppäämättä junasta liikkeellä ollessa. Luotin tovereiden Systerpekissä pelastavan minut.

Valkeasaarella vaunuun tuli aliupseeri Smirnov, hyvä tuttavani. Hän kuului Systerpekin Neuvoston kokoonpanoon.

— Miten sinä, toveri Jemeljanov, olet tänne joutunut?

— Päällystönne vangitsi minut.

Hän avasi vaunun oven:

— Pötki tiehesi!

Kotiin menin hiljaa hiipien ja kävin heti nukkumaan. Olin kovin väsynyt kaikesta. Heräsin huutoon. Näin, että vaimoni voivottelee: „Mitä olemmekaan tehneet, mitä olemmekaan tehneet!”

Osoittautui, että oli tullut meidän yhteydenpitäjä. Hän ei huomannut, että olin nukkumassa, ja sanoi minusta:

— Hänet vangittiin, mutta luultavasti pääsi pakoon.

Vaimoni luuli, että puhe on Leninistä, ei voinut hillitä itseään ja alkoi valitella. Nousin sängystä — ja kaikki selvisi.

Sitten tuli iloinen uutinen: Lenin oli päässyt onnellisesti Suomeen!

Pian saapui meille Razliviin Nadežda Konstantinovna. Hänen piti välttämättä nähdä Vladimir Iljitšiä, ja sitä varten piti hankkia matkalupa, jolla pääsi rajan yli Suomeen. Tuntemani kirjuri Raivolassa valmisti sellaisen lupapaperin, antoi sen kunnanvanhimman allekirjoitettavaksi ja pani leiman. Nadežda Konstantinovna pääsi myös onnellisesti Raivolasta kotoisin olleena Agafja Atamanovana rajan yli.

